

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос адыга

макъ

1923-рэ ильесым
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къыдэкы

№ 51 (22021)
2020-рэ ильес
ШЭМБЭТ
Гъэтхапэм и 21-рэ
ОСЭ Гъэнэфагъэ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмыйкъ къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU
6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээзет

Псэолъэш I IoфшIэнхэр зэрэкIохэрэм зышигъэгъозагъ

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу Къумпыл Мурат мыл ордэунэжым ишын зынэсыгъэм тыгъуасэ зышигъэгъозагъ. Ар спорткомплексэу «Ошутенэм» пэмычыжъэу щытыщт. Фигурнэ катанием ыкы хоккеим зашыфагъэсэним комплексыр тегъэпсихъэгъэшт. Мы спорт лъэпкъхэмкэ зэнэкъокъухэр щызэхащэштых, джащ фэдэу шоигоноыгъэ зиэ пстэуми зыщагъэсэн амал яэшт.

Федеральнэ проектэу «Спорт — норма жизни» зыфиорэм къыдыхэльтигъэу псэуальэм ишын рагъэжъагъ. Ащ сомэ 262061800-рэ хальхашт. Мэлъильфэгъу мазэм нэс IoфшIэнхэр аухынхэу ыкы комплексыр къызэуахын эу агъенафа.

AP-м физическе культурэмкэ ыкы спортымкэ и Комитетрэ шэдээдэкIыжъ гъэнэфагъэ зиэ обществэу «Форвард» зыфиорэмрэ мыл ордэунэжъ. Мыекъуапэ зэрэшашыщтым фэгъэхыгъэ зээзэгыныгъэм зэдйкIэтхагъэх.

Къатитлоу зэтэтишт псэуальэм квадратнэ метрэ 3660-рэ илъицт, нэбгырэ 300-м ехъу

чээфэшт, плээу зетеутыгъэшт. Аужыре шапхэхэм адиштэрэ псэуальэр сэкъятыгъэ зиэхэ цыфхэм афытэпсихъэгъэшт, шхаплэ, нэмыйкхэри къыдыхэльтигъэх.

Спортомплексэу «Ошутенэм» ежь имылькукIэ ышынхэхэ спорт псэуальхэр Къумпыл Мурат зэригъэлъэгъуугъэх. ЯнагъэкIэ зэфэшхъафхэу футбол джэгуплиш ашыгъ. Тенис ешлапли ашынэу агъенафа. Гухэльхэу ялхэмкэ республикэм и Лышъхьэ къыдэгощагъэх. Къумпыл Мурат къызэриуагъэмкэ, гъэмэфэ футболи, гандболи, нэмыйкхэри мычыплем къекущтхэп. Пшахъо

губгьюм итэкъогъэшт, ар жыым зэрилъэсэн, цыфхэмкэ гумэкыгъон ыльэкIыщт. Мыщ дэжым республикэм и Лышъхьэ къызэрэхигъэшыгъэмкэ, Мыекъуапэ имэр дэгүүшиэнхэш,

гъэмэфэ спорт лъэпкъхэм къякIуущт чыпIэ къыхахыщт.

Мы мэфэ дэдэм Къумпыл Мурат Мыекъопэ къэлэ клиническе сымэджэшым псэолъэш IoфшIэнхэу Ѣиклохэрэр зэригъэлъэгъуугъэх. ІэзэпIэ-диагностическе корпусэу мыщ щашырэм eklopIагъ. Къэралыгъомыкъи республикэм ябюджетхэм

(ИкIеух я 2-рэ н. ит).

Псэольш IофшIэнхэр зэрэкIохэрэм зышигъэгъозагь

(Икзух).

къахэхыгъэ сомэ миллиони 105-рэ фэдиз IофшIэнхэм апэхъацт. Псэольш IофшIэнхэр заууххэкIе, терапевтическэ отделениежьир раутыжьыт ыкIи псэольшакIе ашыгъэм къутамер агъекощыжьыт. Аужырэ шапхъэхэм адиштэу, шъхвангъупчэ инхэр зыхэлтышт Iэзэлэ учреждением иапэрэ къат мафэрэ зыщяэззэтхэмэд диагностикескэ къулыкъумэр щылэштих. Ятнэрэмэр ящэнэрэмэр терапевтическэ отделениер ыкIи геронтологическе къулыкъуратетицтих.

Къумпыл Мурат АР-м псауныгъэр къеухумэгъэнымкIе иминистрэ Мэрэтыкю Рустемэ гүшүлэгтэй зыфэхьум къизэрэхьэштигъэмкIе, диагностиче-

скэ гупчэм псауныгъэр къеухумэгъэним исистемэ чылпэшхо щеубыты.

— Псэуальэм ишын зэрэхэу, охтэ кIэкIым къикIоцI IофшIэнхэрэни ригъэжьэн фае. Псэольш IофшIэнхэмрэ оборудованием икъэшшэфынра зедаклоу гээпсигъэнир тишшэриль. Ащ псауныгъэр къеухумэгъэнымкIе Министрствэр ренэу лыпплэн фае, — къыуагъ Адыгейим и Лышхъе.

Нэужум перинатальнэ гупчэм игъекотыгъэ гъэцэкIэжынхэу рашылэхэрээр Къумпыл Мурат зэргийэлэгтэй. Ащ я 5-рэ къати тырашхъе. IофшIэнхэм яшуагъэкIе псэуальэм изитет нахьшум ыльэнхъокIе зехъокьыт. Сабый къеухугъакIэхэр ны-тихэм къызщаатыжьыт унэр, медицинэ оборудования-

кIэ, пстэури аужырэ шапхъэхэм адиштэу зетегъэпсихъягъэштих. Джаш фэдэу мыш приимэ отделение къыпашхъе. ПстэумкIи федеральне ыкIи республике бюджетхэм къахэхыгъэ сомэ миллион 215-рэ мыш пэлугъэхъанэу агъенафэ. IофшIэнхэр мы ильэсийм гъемафэм аухынхэгүхэль я.

Зехъокыныгъэхэм яшуагъэкIе, сабийхэр дунаим къызштихъохэрэ отделениер квадратнэ метрэ 930-м ехъукIе нахьини хуущт, я 5-рэ къатым реанимационнэ отделениехэр тетыштих. Джаш фэдэу игъо къемысызэ сабийхэр къэхъугъэхэр ащ чIэлтыштих. Мы уахьтэм палатхэм нэбгыри 4 — 5 арылтынэу щитмэ, гъэцэкIэжынхэм ауж ахэр нэбгыри 2 — 3-мэ афытегъэпсихъэштих.

Псэуальэм ишын къеухумэгъэним адиштэрэ eklopakIэхэр агъефедагъэх, ар зериифешуашэу зетегъэпсихъэштих.

Мыекъуапэ имызакью, республикэмкIи мэхъанэшхо илэшт. Мыш изэтегъэпсихъан даклоу Адыгем къыщыхъухэрэ кIэлэцыхъухэм ялчагъе нахьыбэхуунэу мэгугъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъеу Къумпыл Мурат къэлэ сымэджэшчим псэуальхэр зэрэцшыгъэхэм иплан зышигъэгъозагь, зымыгъэрэзэр чылпэхэм къашыуцугь ыкIи шъэрэльгъэнэфагъэхэр Адыгейим псауныгъэр къеухумэгъэнымкIе и Министрствэ фишыгъэх.

— Медицинэ фэлэ-фашIэхэр цыфхэм зэрэгтотхэрэ даклоу, гүпсэфынгъэ ялэним тыпыльын фае. Ащ хэхъэх сымэджэшчим дэт корпусхэр къакууханхэмкIе Iэрыфэгъо щитынхэр, Iухылпэхэр щышыгъэнхэр, — къыуагъ Къумпыл Мурат.

**ГЬОНЭЖЫКЬО
Сэтэнай.**

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

ШIэжым итамыгъэу щит

Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэ къызщаахыгъэр мыгъэ ильэс 75-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ Дунэе Iофтхъабзэу «ШIэжым чыгхат» зыфиорэр тыгъуасэ Адыгэ Республиком щырагъэхъагь. АР-м мэзхэмкIе и Гъэорышлапэ Дунэе Iофтхъабзэм иапэрэ едзыгъо Мыекъопэ, Красногвардейскэ, Шэуджэн районхэм ягурит еджаплэхэм, джащ фэдэу республикэм имээ фонд ичылпэхэм ашызэхищагь.

Мыекъопэ районым ит станциэу Къурджыпс щыкIогъэ Iофтхъабзэм хэлэхъягъэх ведомствэ зэфшхъафхэм яловышигъэр, волонтерхэр ыкIи общественнэ организацихэр, студентхэр ыкIи еджэлпэ лесничествэхэр. Джаш фэдэу шлоныгъэ зиэхэр зекIе къыра-гъэблэгъагъэх.

Пэублэм АР-м мэзхэмкIе и Гъэорышлапэ Къурджыпс лесничествэм илофшигъэр ыкIи волонтерхэр игъусэхэу станциэу Къурджыпс имээгъэтысылэх гектар 1,6-рэ хүурэм чыгзгэе лъэпкъышухэр мыекъопэ лесничест-

къырыкIыхээ Дунэе Iофтхъабзэу «ШIэжым чыгхат» зыфиорэр зэхашэ. 2020-рэ ильэсийм гъэтхапэм и 18-м къышгэхъажьэгъэу мэкъуюгъум и 22-м нэс Хэгъэгу зэошхом хэкIодагъэхэм яшIэжэх фэгъэхыгъэу тиреспубликэ зэкIэмки чыг милиони 5 фэдиз щагъэтысынэу агъенафэ.

АР-м мэзхэмкIе и Гъэорышлапэ Къурджыпс лесничествэм илофшигъэр ыкIи волонтерхэр игъусэхэу станциэу Къурджыпс имээгъэтысылэх гектар 1,6-рэ хүурэм чыгзгэе лъэпкъышухэр мыекъопэ лесничест-

чыг цыкIухэу «Черешчатый» зыфиорэр фэдэу мини 5-м ехъу агъэтысышт. Джаш фэдэу Краснооктябрьскэ къоджэ псуулпэм, ащ дэт гурит еджаплэхэм, Шэуджэн районым, Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Улалз, селоу Еленовскэм адэтхэ еджаплэхэм чыгзгэе плтыжьыр ашагъэтысыштих.

Iофтхъабзэр республикэм едзыгъуитлоу щыкIошт. Мазэм къыкIоцI Адыгейим имуниципалитетхэм зекIэми чыг цыкIу мин 25-рэ ашагъэтысышт. Чыг цыкIухэр мыекъопэ лесничест-

вэм ипотомник къыщагъэхъягъэр, ахэм ильэс 2 — 3 аныбжь.

Зэхэшаклохэм къызэралорэмкIе, чыг пэпчь шэжжым ыкIи мамыр лээужхэм ярэзэнгыгэ тамыгъэу щит. Акциеу «ШIэжым чыгхат» зыфиорэр Хэгъэгу зэошхом хэкIодагъэхэм, хэ-

гъегум иухъумаклохэм яшIэж агъельэпленым, къыткIэхъухъэхэрэ лээужхэм яхэгъэгу шу алъэгъою пугъэнхэм афэлорышэ.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Алла Загуменно-вам тырихыгъэ.

Коронавирусыр зищынагъор уз гъэтлыгъэ зиГэхэр ары

Мэзиц хъугъэу зэрэдунаеу «Коронавирус COVID-19» зыфиорэм ебэны. Ау ашт псынкэлэу зызериушомбүрэм кыхэкэлэу нэбгырэ мин 214-м ехъурэмэ алтынэсигь. Урысюем мы уахтэм зэпахырэ узыр нэбгыри 199-у зыллынэсигьэхэр сымэджэшхэм ачлагъэгъольхагъэх, 9-р хуучыгъэх, 1-м — уз гъэтлыгъэхэр зэрилэм кыхэкэлэу идунай ыхъожыгъ. Адыгейим кыщыхагъэшыгъэп. Зэклэ шьолырхэр гъельэшыгъэ шыкэлэм техъагъэх.

Китайим е Италием ашыхуяар, чыжээ щынагъоруу кытлынэсийн тенэгүягъэх, ау нахь blaгъэу кызэсэйм цыфхэр щынагъом зэльшиштагъэх. Кыхэгъэшыгъэн фае, мы зэпахырэ уз лъепкын бэл илпэлтийнэр, анахээу зэрэшынагъор псынкэлэу цыфхэбээ зэралтынэсирэр ары.

Щынагъор зышхъярыйт купыр

ЗОНА РИСКА

СТАТИСТИЧЕСКИ ЗНАЧИМАЯ ВЫБОРКА ПОГИБШИХ ОТ КОРОНАВИРУСА

80% ПОГИБШИХ СТАРШЕ 60 ЛЕТ

75% ПОГИБШИХ СТРАДАЛИ СЕРЬЕЗНЫМИ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ И ДИАБЕТОМ

БУДЬТЕ ВНИМАТЕЛЬНЫ К СВОИМ БЛИЗКИМ

Адыгэ Республикаим псаунынгъэр къеухумэгъэнимкэ иминистрэу Мэрэтикъо Рустем кызыэриуагъэмкэ, къелэцыкүхэм коронавирусыр къязузырэп. Анахээ щынагъор зышхъярыйтхэр зынбыжь хэктагъэхэу ильэс 60-м шокыгъэхэр, уз гъэтлыгъэхэу лындахъяаэр, шоуущыгъу узыр, жымыгъотыр зиГэхэр ары. ВОЗ-м кызыэртийрэмкэ, ахэр архы зидунай зыхъожыгъэхэр. Ныбжыкъехэм мы уз лъепкыр нахь къафэпсынк.

Сымэджагъэхэу хъужыгъэхэм иммунитет пытэ яэ мэхь, ятлонэрэу къялыхъажырэп.

Мы ажырэе ильэс 20-м плтыр-стыр узхээ «свиной», «птичий» гриппкэ заджэхэрэм, «лихорадка Эбола» зыфиорэм цыфхэр яуталэх юки мэхъижых, — къелуватэ Мэрэтикъо Рустем. — Коронавирусыр иншанхэр ахэм афэд, зэрээзэтекихэрээр псынкэлэу зэрээзпахырэр ары. Нэбгырабэ сымаджэ къес зидунай зыхъожыгъэхэр. Япчагъын хэхъоцт. Адыгейим мы узыр зыими къы-

щыхагъэшыгъэп, юфым изытет зыпкы ит. Ау пшъериль шхъялэу тилэр сымаджэ хъухэрэм тальыпльэнэр, щынэгъончагъэм иамалхэр гъэптигъэнхэр.

Узыр къизыхъан зылъэкыщхэр

Іэкыб къералыгъохэм зашыгыгъэпсэфыгъэхэу къекложыхъэрэм коронавирусыр шьолырим кырахьаным ишынагъо щыл. Ахэм афэгъэхыгъэх къебарыр кощын юфхэмкэ юки таможнэ къулыкъухэм Роспотребнадзорым и Гъэйорышапэу Адыгейим щылэм илашэу Сергей Завгороднем. — Проценти 100-м нэсэу Урысюем кыщыдагъэкыгъэхэ тест системэхэр кытлэхъагъэх, джыри къащэнхэу тежэ.

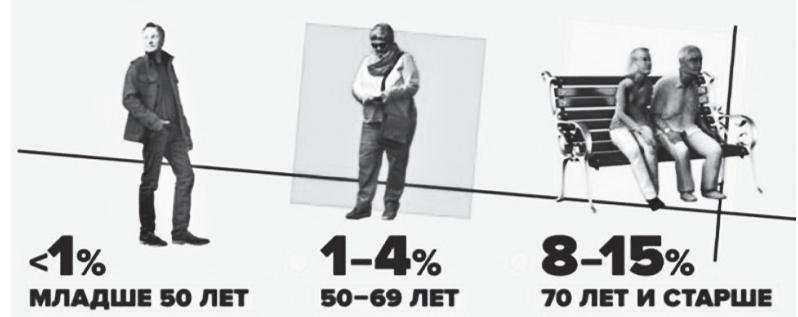
Джаш фэдэу узыр къхэгъэшыгъэнимкэ анализхэм яшыпкыапэ аупльэккужынным фэш

рэ лабораториу Адыгейим итырзы. Ау зыдэшылээр Роспотребнадзорыр ары. Псауныгъэр къеухумэгъэнимкэ министрэм кызыэриуагъэмкэ, ятлонэрэ лабораторие кызыэруахыннымы уахтэм ыуж итых, ар сымэджэшхэм ашыщ епхыгъэшт. Унэе іэзаплэхэу анализхэр зышашыхъэрэм ашт фэдэ фэофашэхэр ашагъэцак! эхэрэшь, зышумыгъэгъапц.

— Мы вирусыр къхэгъэшыгъэним фэш уппльэкунхэр хэушхъяфыгъигэ тест системэхэм ашыых, ахэр сыхлати 4-м къыклоц! хазыр мэхъух, — кытуагъ Роспотребнадзорым и Гъэйорышапэу Адыгейим щылэм илашэу Сергея Завгороднем. — Проценти 100-м нэсэу Урысюем кыщыдагъэкыгъэхэ тест системэхэр кытлэхъагъэх, джыри къащэнхэу тежэ.

Джаш фэдэу узыр къхэгъэшыгъэнимкэ анализхэм яшыпкыапэ аупльэккужынным фэш

СМЕРТНОСТЬ СРЕДИ ЗАБОЛЕВШИХ КОРОНАВИРУСОМ COVID-19 ПО ВОЗРАСТАМ

текэхэм ашынак! мэхъу. Ау икыгъэ тхъамафэм ахэр бэу цыфхэм зэрагъэгъотымэ ашоигъоу лъешэу кырачыхъыкыгъ. Иэзэгъу уц щапэхэм мы уахтэм Адыгейим имызакъоу,

Къалэм дэт аптекэ заулэм юф ашызышэхэрэм гүшүэгъу тафэхъууг. Ахэм къызэралуагъэмкэ, маскэхэр зэрагъэгъотыхэмэ ашоигъоу икыгъэ тхъамафэм жъугъэу кыкэлупчэштигъэх. Джы цыфхэр нахь Иэсагъэх, ыпэрэм фэдэжээп. Псыпсхэри (бинхэри) ашэфыгъэхэу, ахэм ахадыкъых.

Модэм диштэу

Коронавирусым щызыуухуяа мэхэрэ дизайннер маскэхэр модэм илабораториу **SuzieM FashionLAB** кыдигъэкыгъэх.

«Модэр обществэм щыхъурэ-щышэхэрэ пстэуми анахээу ынаалэ атэзыдзэрэ лъэнэхъохэм ашыщ. Арышь, зэпахыре узым зышыуухуяа мэхэрэ илофыгъо тэ тилабораторие творческе екъоллак! кыфигъотыгъ. Зыухумэхэрэ маскэхэр ныбжь зэфэшхъяаф зиэ цыфхэм юки агу риҳыхэрэм атэльягъа», — ело креативнэ директорэу Макеэрэ Сусанэ.

Анахээу щынагъор зышхъярыйтхэр зыныбжь Ахэлтагъэхэу ильэс 60-м шокыгъэхэр, уз гъэтильтигъэхэу лъыдэкыаэр, шоуущыгъу узыр, жымыгъотыр зиГэхэр ары.

маскэхэр алэклэдгэхъагъэх. Ау зэрэкъералыгъоу аптекэхэм ахэр ачлэлжыхъэп. Минпромторгым иунашьок! бэдзэрэм юф фашэшт, кыдагъэкырэ маскэхэр Урысюем ращыщхэг. Адыгейим и Пышхъэу Къумпыл Мурат илэпчэгъэнэ фонд ахьщэ тедэгъэнэфагъэ кытлупщыгъ маскэхэр кызыэкыгъэхъанхэм фэш. Республикаим и Аптечнэ базэ ахэр охтэ благъэм кыщэфыщтых юки тегъэхъуагъэ имызэу кызыэрэшфыгъэмкэ аптекэхэм аратыщтых.

Маскэхэр кыдагъэкынхэм ыпек! дизайнерхэр псауныгъэр къеухумэгъэним ылъэнэхъохэм специалистхэм гүшүэгъу афэхъуугъэх. Пчагъэу зэтэл бзыуцыфым хэшыкыгъэ шэкъым ахэр ахдыхыгъэх. Маскэхэм ашыщхэм сурэт зэфэшхъяафхэр ахдыхыгъэх: зыгъэфедэштим ынбжь ельтигъэхэу — цыклюхъэм алаа анимэхэр, ныбжыкъехэм — слоганхэр, ныбжь зиГэхэм — тхыхъэхэр.

ІЭШҮҮНЭ Сусан.

Усаклоу, тхаклоу Мэджэджэ Мэдинэ къызыхъугъэр ильэс 70-рэ мэхъу

Цыфыгухэм игупшиисэклэ афэклэ

*«Мы дунаеу сызметыр синасын, сиджэнэт,
Сильэуж зэрэсфэльэклэу сэ чыгум рысийн.
Къысфаложьмэ сырыраз сизилэжькэ орэд,
Усэу стхыгъэм аицых пишынэ макъэр зэрийн».*

МЭДЖЭДЖЭ Мэдин

Гупшиисэ зэкэххуухъэгэ тыргуягъэр хэтки гъомылэ папкэ. Мэджаджэм гүшүйэр шлогоштэгъонэу, аш ишьэф тела бэмэ шлоигьоу зыргэгъажъэм джыри Хъакурынхъаблэ дэт еджэлэ-интернатын щеджэштыг. Аш дэжьым ежь клалэми а къеулурэ усэн-тхэн юфыр къызэркюко псынкээ, лахьотеэклэу зэрэшмынтын гу льитэштыгъэп. Ау бын унэго лужу дахэ шалгыгэ Мэдинэ шур, дэхагъэр, гумэкл-гүпкыр, халалэл-зэфагъэр, шынг-къагъэр хэти фэхүнэу, ежьыри рышы-иешүнэу Тхэм къыхильхъэгъагъэх.

«Бын лужур гъэбэжь» ашэу аялж нахыжьхэм, ныкыльфыгъэхэр блыгын пытэхэба?! Гукы, поэки узашын шынг, узэрэйг, узэрэгтэгъэгушо. Елложын имыщыклагъэу тхаклоу Мэджаджэ Мэдинэ шыххэкэ а зэхшээ инир ышетыгъагъэр. Ны-тыхэр, ныкыльфыгъэхэр, лахыл гупсэхэр, гүнэгь хуупхъэхэр, къоджэдэсхэр — зэкэ къыютэкъокыгъэу укыз-хъехъягъэхэр ныжьырэу пышын мэхүх, ахэм кыпхалхъягъэу къаклэрыхъягъэр күчлэхээр.

Уикъудажэ, уиурам, уиурагьо, уиунэ, уипхъю, уимээ шхуантэ, шлофхэм, губгъохэм яхын къабзэ, къимэфэ ос фыжыбзэр е гъэтхэ пасэм изы тыв-гъэ бзий фабэ, бзыухэм яорэд чэчэ макъэ, ным иубзэ шыбэ, тым игушын пытэ, шынгхуухъем ялалт фабэ сидэу-штэу пышыгупшэнха, ахэр дунэе мылькубай?

Усаклоу Мэджаджэ Мэдинэкэ икъудажэу Джамбэчье — Рим ыкы Париж, къызыкюрэм, аш ылсэ къыщыпхъожы, щэнэбжыкъэжы; игумэкл-гүпкялахэр щитеэх, дунэе джэнэтэу икласу зыгъэ-щэлтигъэ ылалт эфэжы. Ау уахьтэр, уахьтэр! Къеуци зэплийн илэп, мачье етулгыгъэу... Цыфыр пэччэг Тхэм фыхихыгъэ лягъор къытыринээ, щынгъэм щылгэжуатай.

Литературэр зикласэхэм М. Мэджаджэм ыцэ дэгэж ашэ. Мы аужыре ильэс 15 — 20-м урсызбээкэ ыкы адагбазэкэ усэхэр, прозэр зыдэгэхэй «Кавказ — любовь и боль моя», «Крылья летящего орла» (усаклоу Ахшарумовыр игүсэу), адагбазэкэ иапэрэ тхылтэу «Чиэтынэрэ джэнэт», «Такая вот жизнь» ыкы «Избранное» зынилохэрэр къыдигъэгъягъэх.

Усаклоу тидунэ дахэу къытэшлэкыгъэм гукэ хэуно, нэшлукэ хэлпээ. Дэгтум егъэгушо, дэим егъэчэфынчэ, хъурэшлээр ашыгъяз, агэгумэкы. М. Мэджаджэм итвorchестве зыфэгъэхъягъэр цыфыр, пэ зыпти Дунаишхор Тхэм къызифгэшшошагъэр, чыгум бысын къыфишыгъэр ары. Дунаимрэ цыфыр, чынопсымрэ цыфыр эзэпхыныгъэ зыфэдэр: хъурэр — мыхъурэр, дэгүр — дэир, шур — ер зэпищчхэу мэусэ, матхэ Усаклоу.

«Мы дунэжкыр» зыклоорэр сшэрэп, Ар мафэ къэси нахь мэклэжы. Хахь нахь, хэкырэп тиуахьтэу чъэрэм,

Насытыр сыда? Насыт зэкэ — Непэ къыбдэхъурэр аш изы лахь. «Сынасыпышы»

къэплон плъэкыгъэмэ, Ари зы шылпкэшь, шыкур, си Алах. Насытыр сыда? Насытба зэкэ: Шуагъэкэ бгьотырэр ныбдэгъум дэгош; Непэ зэзакъо сабыир гъэшхи, Насытыр екъушь, джэгуакло дэш.

Гъэхэр тхаклохэу Бэгэ Нурбайрэ Къуеко Налбайрэ. Цыфыр игуяа фэбгээчэфэу удеэнэри цыфыгъэба?! Джа шэн шлачор ахэльхэе Налбай, Нурбай.

Еджалэм ыуж Мэджаджэр Мыекьюэ мэкьюмэш техникумым щеджагь, къуухыг. Ау орэдым, пынэ жынч макъэм ахэтэу къэтэджыгээ клалэм адыгэ къашхъор икэсэгэ ыкы льэпкэ искусствэмэклэ зигъэзагь, Адыгэ къэралыгъо къэшьокло ансамблэу «Налмэсэм» хахь, иартист-къашьакло щитыгь. Уцыфынным, уадыгэнэх хэль-хэсир джащыгум пытэу пкырыхъагь. Иусэ сатырхэмэ ишлэш-еплэйклэ а зэклэмки къашыриотыгъыгь. «Тызъэльялэу, тызыгъэльялээр адыгэ хабзэшь, пытэу убыт», — elo усаклоу Мэджаджэм.

«Убэз бгъэшлэжыгъэп ямыгыа» — елошь, мэльяло, ыгу пионтыкэу хуурэр шлөемыкло, «Цыфхэр зэфэльэгъужхэрэп, зэрэшлэжынхэм фаехэп», «...тызытэг чыгум тышыгъошагь...» — elo мэгумэкы тхаклоу, усаклоу Мэджаджэр. Бгъэлэчээ зэхэшлабэр арыба тхаклор зынгъэгупсэфэу, чэчи мафи гупшиисэн фаеу зышияэр. Щынгъэгъэр рильэгъукэу, игушынэ лъэныкъуабэклэ ыгъэзэн ельэкы, фэукочы, къыдэхь. Ежь усаклом итвorchестве, ипоэзие, игушишэ мары къыриуалэрэр:

Сигъогу къыхагъэп, къыхагъэ юфыр, Зызъэпсэфынэу амал сиагъэп, Гукы зызъшагъэ огу жьогъо нэфыр, Ау салыбанэу гъашэр згъэкыагъэп. Тхэм къыситыгъэу къячэу сиагъэр Усэм хэслэхагъэу дахэ слотагъэ. Цыфмэ афэсхызз

ащ хэль гушуагъор, Зэрэсфэльэклэу сильэпкэ згъэшшагъэп.

Адыгэ лъэпкыям илэдэб, инэхьой, ишэн-хэбээ шлачхъор, адыгагъэр къуухуумэхэу матхэ Мэдинэ. Зэрильэклэу ыгы щигъашлоу зыфышилээр илэпкэ. Ильэс 45-рэ хуугъэу тхаклом гупшиисэ мэлажээ, аш фэдэз уахьтэм мышыжъэу литературэм, поэзием ыкы цыфыр ынэгу, гупшиисэ афэгъэзагь, ахэмкэ цыхъэ пытэ зэрэхэлтийр ыкы зэрэхэлтийр творческе гъогу гъэшэгъонэу къыкыгъэм къеушыхыаты. Мэджаджэрэ зы поэтическэ мэкэ голоу, мэкэ шхъафитэу тилитературэ къыщыущи къыхэуциагь. Иусэклэ-гупшиасакэ, ипоэзие ыкы ипрозэ, ирассказхэр, итарих тхыдэ гъэшэгъонхэр цыфыгум пэблагъэх, лъэлэсих, лашуагъэ-фэбагъэ ахэль. Арытхыльдэжбэ зыклигъэтиэр, ежь тхаклом ытхыхэрэм зыклахахьорэр.

М. Мэджаджэм итхыгъэхэм ухэтими гу зыльяуагъатэ, узфакуудын. Ахэмкэ уасэ зинэ гүшүэхэр къашыгъэш шэныгъэлэжышхуу, литературнэ критикэу Щашэ Казбек, Урысыем итхаклохэм я Союз хэтэу А. Бирюк, бзэшнэгъэлэжэй эу Шхъакумыдэ Марыят, тхаклоу, зэдээклакло А. Серебряковым, нэмыхэхими.

Ильэс 70-р хэзэгъэунэфыкыре усаклоу, тхаклоу, Урысыем ипрофессиональнэ литераторхэм я Союз икъутамэу Адыгейим щынэм итхаматэу, АР-м культурэмкэ изаслуженэ юфышэу Мэджаджэ Мэдинэ имэфэклэ тигу къыддэлэу тигуагъушо. Ироманыкэ тигуабэ шлэ тежэ, творческе хэхъоныгъаклэхэмкэ бэрэ итхыльдэжхэр ыгъэгушонхэу тигуагъушо.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Къыхэтыутыгъагъэм къыфэтэгъэзэжы

Лъэуж нэф къыгъэнагъ

Ащ имонографиехэу «Некоторые вопросы развития адыгских литератур» (1964-рэ ильэс), «Пути развития адыгских литератур» (1968-рэ ильэс) зыфилохэрэм дунаим щитэкъухагъэх хуягъэх адыгэхэм зы гушхъэлэжыгъэ зэрэйэм игулыша ашыпхырышыгъ. Лъэпкым изэкъотныгъэ игъэлэйтэнре ащ ихудожественне культурэ зыкъегъэзэтигъэнимрэ ахэр афэорышэх.

Хъопсэрыкъо Хъызыр инаучнэ Ioftshagayev хамгийн непэ осэшо араты, Темир Кавказым ишэнтэлэжхэм ахэр бэрэ къызфаттэдэх. Ытшэйкэ зыцэ къес-югъэ Ioftshagayev анэммыкэу Къышэко Алим итвorchествэ фэгъэхыгъэ монографиу «Восхождение» зыфиорэмрэ научнэ статьяхэр зыдэг тхыльеу «Жизнь и литература» зыфиорэмрэ (Москва, 2002-рэ ильэс) ягуу къышыгъэн фаеу сэлъйтэ. Сишошыкэ, литературэм итеориекэ тхыль цыклоу «О национальном своеобразии адыгских литератур» зыфиорэм (1959-рэ ильэс) мэхъянэшко илагь.

Шэнтэлэжхэм инэммык Ioftshagayev «Истоки черкесской литературы» (1973-рэ ильэс), «Сефер-Бей Зан» (1995-рэ ильэс), «Жизнь и литература» (2002-рэ ильэс), «Пушкин и Черкесия» (2010-рэ ильэс) зыфилохэрэм критикхэм осэшо къаратыгъ. Шэнтэлэжхэм инаужырэ монографиу къызылкырыкыгъэр профессорэ Хъ. Хъопсэрыкъо егъэджэн Ioftshagayev арь. Я XIX-рэ пшэштэгум атхагъэх урыс литературэмрэ литературэм итеориерэ Къэрэшэ-Щэрдже къэралыгъо университетим ильэсбэрэ ащ щаригъэхыгъ, урыс, іакыл къэрал литературэхэмкэ кафедрэм ипэшагь.

Хъопсэрыкъо Хъызыр илекциех А. Пушкин, М. Лермонтовыр, Л. Толстоир Кавказым зэрэшыгъэхэм, я XIX-рэ пшэштэгум псэугъэх адыгэ просветительхэр ахэм зэрэнэсагъэхэм афэгъэхыгъэх къэбар гъашэгъонхэр ашигъэфедэштыгъ. Инаучнэ Ioftshagayev «Пушкин и Черкесия» зыфилоу ичпчагъэкэ минитф хью Мостка къыщыдигъэгъэр зэрэ-

щытэу тхыльеджаптэхэм, гурьт еджаптэхэм, шэнтэлэжхэм, урыс усэклошом итвorchествэ зикласэхэм афигощыгъ. Специалистхэм мы монографиум осэшо къаратыгъ. А.С. Пушкинны Кавказым зэрэшыгъэхэм фэгъэхыгъэ къэбархэу джыре нэс амшыгъэштыгъэхэм ашхэе шэнтэлэжхэм ащ къышырихыгъ. Тиджыре лъэхъэнэ монографиу къыткэхъухэрэ ныбжыкэхэм япункэ мы Ioftshagayev

дунэе литературэмкэ и Институтэ M. Горькэм ыцэкэ щытим иаспирантурэрэ идокторантурэрэ ашеджагъ. Шэнтэлэжхэм цэрылоу Г. И. Ломайдзе пэшнагъэ къыдызэрихъээ, гъэхъагъэ хэльэу кандидат диссертациер къыгъэшшыгъэхъ, научнэ Ioftshagayev мы институтим Ioftshagayev къастьэнэу къастьэнэхыгъагъ. Ау ильэситу фэдизрэ гъэхъагъэ хэльэу шэнтэлэжхэмкэ Академиим институт үтүгъэу кэлэгъэдже институтим кадрэхэр зэрэфимиуухэрэм ехыгъэу партием ихэу комитет къызышхэу хэкум Хъопсэрыкъо Хъызыр къышэхъ, ильэс 20 фэдизрэ ащ Ioftshagayev. Филология шэнтэлэжхэмкэ доктор, профессор мыш щыхъугъ, щытхуцэу «Урысие Федерации

ахэм къащызэуухыгъэ хуягъэ. Ирассказхэу «Тыкъо», «Осыт», «Алыдж» зыфилохэрэмкэ бэшлагъэу тарихым хэхъагъэх хуягъэ-шагъэхэм тахещэ.

Txaikom ишшээриль шхъялаэхэм зэу ашыц уахьтэм инэшэнэ, ихэбээ гъэнэфагъэхэр шыпкынагъэ хэльэу итхыгъэхэм къащи-гъэльэхъоныр. Хъ. Хъопсэрыкъом ар дэгъоу къызэрэдэхъурур къэлгэгэн фае. Гүшүлэм пае, ироманэу «Гүукэ» зыфиорэм я 50 — 60-рэ ильэхэм цыф къызэрэхъохи, партийнэ Ioftshagayem щыгэл-псэукилуу ялагъэр Iupkleyu ащ къышыгъэлэгъуагъэ хуягъэ.

Хъ. Хъопсэрыкъом үтхыгъэхэм ашышхэр гурьт еджаптэхэм ашызэрагъашэх. Гүшүлэм пае, ащ ирассказхэу «Гүукэ» Ахьмэд», «Тыкъо» зыфилохэрэр я 7-рэ классым щараагъэхъэрэхэм ахагъэхъагъэх. Ау етлан къэлгэгэн фае литературоведхэм Хъ. Хъопсэрыкъом итвorchествэ икъоу зэрэзхамыгъгъэр. Илтература творчествэ елтынгъэмэ, научнэ ушэтихэм альзинькээ ащ нахыбэу гъэхъагъэхэр ышыгъагъэх. Ау ащ даклоу ильэсбэрэ ашпээрэ еджаптэм Ioftshagayev зэрэшигъашэми ишынгъэ чыпшэшко щиубытштыгъ.

Хъызыр тихэгъэгү, Iакыл къэралыгъохэм ашыклогъе конференциябэмэ ахэлэжагъ, научнэ доклад гъешэгъонхэр къашишыгъэх, нэммык шэнтэлэжхэм ялоftshagayev яредакторэрэ, диссертациехэмкэ оппонентэу щытыгъ, рецензиехэр үтхытштыгъ.

Аужыре ильэсхэм ышшээрэ пстэумэ къыдэгъэкын Ioftshagayev къааххэхъыгъагъ. Ащ пэшнагъэ адишэрихъээ журналеу «Черкесия», гээзтэу «Кавказские новости» зыфилохэрэр къыдагъэштыгъ. Адыгэхэм ятарихъре якультурэрэ яхыгъэ Ioftshagayev ахэм къашаалтыгъэх. Тихэгъэгү ис адыгэхэм анэммыкэу, Iакыл къэралыгъохэм ашыпсэухэрэри ягуалзуу ахэм яджэштгэхъ.

Лъэнкыуабэ къызэлтызыу-бытырэ Ioftshagayev Хъопсэрыкъо Хъызыр хэкум икомсомол Ioftshagayev чанхэм ашыщыгъ, КПСС-м ихэу комитет пропагандэрэ агитациемрэх иотдел ишааша итуадзэу щытыгъ. Иэшнээкэ лъыкытэнэу амал илагъэми, ащ научнэ Ioftshagayev къихихыгъ. Аспирантурэм щеджэнэу Хъопсэрыкъо Хъызыр Москва зэклом тхыль къыдигъэхъэхагъ ыкы научнэ Ioftshagayev зыптылыштыр къихихыгъ. Шэнтэлэжхэм инаучнэ Ioftshagayev хамгийн монографиу «Ночь в горах», романэу «Гүукэ» зыфилохэрэр ыкы научнэ Ioftshagayev къыхихыгъ. Аспирантурэм щеджэнэу Хъопсэрыкъо Хъызыр зэрэштыгъэм имызакъоу, шэнтэлэжхэм шыпкыуу пльятэнэу ащ тефэ. Ильэсбэрэ ащ Ioftshagayev хуягъэш, акыл чан зериагъэр, таубытштыгъэшхорэ пытаагъэрэ зэрэх-

лъыгъэр къэсон слъэкыщт. Ныбжь, сэнэхьт зэфэшхьяфа зиэхэм ащ бээ къадигъотын ытээшыгъытгъ. Цыф къызэрэхъоу, шырытэу щытыгъ, ышхъэ уасе фишижыгъытгъ, ныбджэгъуэйлэгъ илагь.

Цыф гъешэгъоныгъ, бэмэ игуултыгъе анэситштыгъ. Ригъэджеэгэ студенхэр, Ioftshagayev, иныбджэгъухэр, вахтерхэм къашаалтыгъеу пащэхэм анэситшкэу Ioftshagayev пстэури, ыгъэдэлон ытээшыгъытгъ. Къызышхъуагъэ къуаджэу Хъабэрэ ащ дэсхэмрэ зыпишынхэ щылагъэр. Ыкъоу Назир, ыпхъоу Заремэ, ахэм къапхъохыгъэхэм Хъабэрэ имызакъоу, Къэрэшэ-Щэрджеэри, Кавказри, зэрэ Урысиеу Хъызыр шу аригэлэгъун ытээшыгъытгъ, ятэж плашэхэм агъэлтаптэштыгъэхэм уасе афашынзу ыгъэсагъэх. Инаслып зыдилтэгъуынэу Хъызыр игъо ифагъ, исабийхэр ытэе тыригъэууцагъэх: ыкъоу къэралыгъо Ioftshagayev аптылыгъ, ылхуу филология шэнтэлэжхэмкэ кандидат. Мэфэк шыхукэ, унэ дэгъоу Хъабэрэ щигэлэпсигъэм Хъопсэрыкъохэмрэ ахэм яхылхэмрэ къышызэрэгуюх. Профессорым ишхъягъуу Екатеринэ унагьом къэлэхъон пытэу ил, Къэрэшэ-Щэрджеэсм икъэралыгъо къэлэгъэдже институт (джы университет хъузыгъэхэм) ильэсбэрэ ащ щыригъэджагъэх.

Хъопсэрыкъо Хъызырэ ащ ибынэр ягъэхъагъэхэм якъэкыл-пэр зэчийшо Тхъэм къызэрэрипэсигъэр, ышыгъэрэ чыжэ-рыпплэгъэрэ зэрахэлтыр, Ioftshagayev азээреклурэ, агуу ил эзрэфэшагъэхэр ары. Профессорым гъэхъагъеу илэхэм апае щытхуцэлэгъэрэ, къэралыгъо тын зэфэшхъафхэр къифагъэшшошагъэх. Ахэм зээ орденэу «Хэгъэгум ыпашхъэ гъэхъагъеу щырилэхэм афэш» зыфиорэр.

Нээл Хъызыр къытхэмтэйжими, ибын-унагьорэ Хъопсэрыкъо лаакомрэ имызакъоу, Темир Кавказым инауки, илтератури, педагогики, ижурналистики, ипублицистики лъэуужуышу къашаалтыгъ. Иныбджэгъуагъэхэм, Ioftshagayev дээзшыгъэхэм шуукэ ащ игууль берэ тэшэ.

**БАКУ
Хъанджэрий.**
Филология шэнтэлэжхэмкэ доктор, Къэрэшэ-Щэрджеэсмэ Къэбэртэ-Бэлькъарымрэ шэнтэлэжхэмкэ язаслуженэ Ioftshagayev.

АР-м хэгъэгу клоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ къеты

БзэджэшIагъэр, пчагъэр...

Гъэтхапэм и 9-м кыщегъэжьагъэу и 15-м нэс АР-м бзэджэшIагъэр 83-рэ щизэрахъагъэу хэбзэухъумэко куулыкъум ыгъеунэфыгъ. Ахэр: автомобилыр Iуафыгъэу 3, хүнкIагъэ зэрахъагъэу 3, зыгорэм имылъку атыгъуагъэу хуугъэшIэгъэ 32-рэ, экономикэ нэшанэ зиIэ бзэджэшIагъэти 7. Адыгеим щыпсэухэрэм щэгъогого наркотикир къапкырахыгъ. ЗыдэшиIэр амышIештыгъэ нэбгырищыр ыкIи зыльыхуущтыгъэхэ нэбгыриплыр къагъотыжьыгъэх. БзэджэшIагъэр зезыхъагъэу зэгуцафэштыгъэхэ нэбгыре 36-рэ къаубытыгъ.

Аш нэмикIэу Адыгеим игбо-хам хуугъэшIагъэ 8 атеху-хагъэу агъеунэфыгъ, ахэм апкъ кыкIэу нэбгыри 9-мэ шьобжэр атешагъэ хуугъэ. Къэралыгъ автоинспекцием икуулыкъуш-хам ешъуагъэхэ машинэр зе-зыфэштыгъэ водитель 39-рэ къагъэуцугъ. ГъогурыкIоным ишапхъэхэр аукъуагъэхэу зэ-кIэмки нэбгыре 2262-рэ къы-хагъэштыгъ.

2019-рэ ильэсийн административнэ хэбзэукъоныгъэ зэрахъагъэу протоколи 150-м ехуу зэхагъэуцугъ, ахэм ащишэу 115-р унагъохэм аркь нэпцIир зэрэмшыгъэштыгъэр ары. Мы IофхэмкIэ нэбгыри 135-мэ ад-министративнэ пшьэдэкIыжь атыральхагъ. ЗэкIэмки спирт зыхэт продукции тонни 2,5-рэ къалахагъ. Джаш фэдэу мы продукцием илгүгэкIынкIэ, ищэнкIэ шапхъэу ѢшIахэр аукъуагъэхэу хуугъэшIагъэ 30 агъеунэфыгъ.

АР-м хэгъэгу клоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ къызэртыгъэмкIэ, гъэтхапэм и 6 — 9-м хыкумым ыкIи следствием зашлозыгъэбылыштыгъэхэ нэбгыри 7 къаубытыгъ. Ахэм ащишэу нэбгыри 4-р федеральнэ розыским ѢшIагъэх. Мы мафэм ехуулIэу зыльыхуухэрэм якъе-бар горэм шуущыгъуазэу ѢшIимэ, полицием макъе ежъуагъ-лонэу зыкъышуфагъазэ. Аш пае АР-м хэгъэгу клоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ идежурнэ часть ителефон номерхэй (8772) 52-57-27-мкIэ, (8772) 57-17-27-мкIэ макъе яжъуагъеун шуульякIышт.

Лажъя ямыIэу хекIуадэх

ЛъэрсыкIохэр зыхэкIодэгъэхэ тьогу хуугъэшIагъэхэм лъапсэу афэхуугъэм ылтэнкIокIэ по-лицием уппъэкIунхэр зэхещэх. Мыщ фэдэ хуугъэшIагъэ Мые-къопэ районым ѢшIагъэунэфыгъ. ВАЗ-2109-м иводителэу ильэс 42-рэ зыныбжымыгъ итогу тетэу клоштыгъэ хуульфыгъэр тыриутыгъ. Шьобжэу тешагъэхэм къахэкIэу ильэс 55-рэ зыныбжь лъэрсыкIом а чыпIэм идунаихихъожьыгъ. Мыщ фэдэ хуугъэ — ѢшIагъэ Тэххутэмькье районны ѢшIагъэунэфыгъ. Пчыхъэр хэкIотагъу хыльзэшээ машинэм иводителэу ильэс 45-рэ зыныбжымыгъ ту лъэрсыкIориутыгъ. Аш идунаихихъожьыгъ. Мы хуугъэшIагъэ тхамыкIагъохэм лъапсэ афэхьюо куулыкъуш-хам алтытэрэр лъэрсыкIуапхэм гъунэгъуазэу водительхэр зэржкIуалIэхэрэр ыкIи зэпрыркIыпIэхэм къыдалытэхэрэ шапхъэхэр зераукохэрэр арых.

ГъэпцIэн бзэджэшIагъэхэм аххъо

Урысаем хэгъэгу клоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ дозна-ниемкIэ иотделэу Тэххутэмькье районым ѢшIем иподраз-деление уголовнэ Iоф гъэпцIэн-бзэджэшIагъэу зэрахъагъэхэмкIэ къыщызэIуахыгъ. Урысаем ѢшIагъэхэмкIэ ифедераль-на куулыкъу и ГъэлорышланIэу АР-м ѢшIем IофышишIэхэм уппъ-кIун Iофтхъабзэу зэрахъагъэхэм яшIуагъэкIэ гъэпцIэн нэшанэ зиIэ бзэджэшIагъэ зэрахъагъэу къыхагъэштыгъ. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, гъэсэнгъэм иучрежде-нихэм ащиш горэм Iоф ѢшI-

ышIэрэ бзыльфыгъэм ашьэрэ квалификационнэ категорие фагъеуци, ахьшэ тедээ къыхэу агъеунэфыгъ. МыщкIэ уголовнэ Iоф къызэIуахыгъэу уппъэкIун Iофтхъабзэхэр рагъэкIокIых.

Сомэ миллиононцым нэс зы-тыгъуагъэ телефон зэкъодзаком ылтэнкIокIэ къызэIуахыгъэ уголовнэ Iофыр полицием зэхе-фы. Мэзаем ильэс 48-рэ зы-

ышIэрэ бзыльфыгъэу Мыекъуапэ ѢшIагъэурэм къызэретыгъуагъэхэмкIэ полицием икъэлэ отдел зыфигъэзагъ. Куулыкъуш-хам зэрагъэунэфыгъэмкIэ, 2016-рэ ильэсийн бзыльфыгъэм интернет-сайтомкIэ «биологическэ добавкIэ» заджэхэрэ уцыр (БАД-р) къыщфыгъ, ау аш зэрэшгүгъэу зыпари ишIуагъэ къекIыгъэп. А мээз дэдэм итэлан бзыльфыгъэм имобилэ телефонкIэ гъэпцIаклохэр къифитехи къыралыгъ ильэс пчагъэкIэ узэкIэбэжжэм ѢшIфыгъэгъэ БАД-р мыйдээюо ыкIи аш пае ахьшэ компенсацие къыратыжьыщтэу. Аш ыуж тхамафэм къыкIоцI ушъхъагуу зэфшхъафхэр ашIыхээ, банкым иячайкэ къызэIуихын ыкIи страховкэр ыгъэпсын, комисси-хэр, хэбзэлахыр ытын фаехуу къыралозэ, сомэ 2709800-рэ гъэпцIаклохэм афыригъэхагъ.

Ахьшэ нэпцIир къылахагъ

Сомэ мини 5 хуурэ ахьшэ нэпцIир къырагъэкIоцIу полицием икуулыкъуш-хам къыхагъэштыгъ. Сатыу комплексым IофышишI къызэретыгъэмкIэ, ѢшфакIохэм къаэкIэкIыгъэ ахьшэр къалытэжы зэхъум, ку-пюре нэпцIир къычагъэштыгъ. Экспертхэм ар къагъэшыпкъэжжыгъ. МыщкIэ уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ.

КIэлэеджакIохэм ашIогъэшIэгъоныгъ

АР-м хэгъэгу клоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ иэксперт-нэ-криминалистичесэ гупчэ зэхиштэгъ егъэдэнхэм Мые-къуапэ игурыт еджапIэу N 17-м ия 10-рэ полицейскэ класс

гъафи, псынкIэ Iофеу полицием макъе ежъуагъэу.

ХүнкIакIохэм шьуафэсакъ

Общественнэ чыпIэхэм хүнкIэн бзэджэшIагъэхэу ащишэ-рахъэхэрэм ащишыхъумэгъэнхэм фэшI шIэгъээн фаехэм полицием IофышишIэхэм цыфхэр аща-гъэуазэх.

Мыщ фэдэ шапхъэхэр зы-шышьумыгъэгъупшэх:

— ахьшэу шууыгъыр зыфэ-дизир общественнэ чыпIэхэм къашишьумыгъэлъагъу;

— пчыхъэр хэкIотагъэуун шуукохы хуумэ цыфхэр макъе зыщызекIохэрэ урамым шуукохыломэ нахышыу;

— унэм шуукохы хуумэ, (анахъэу шIункIым) зышь-уплыихъ, — зыгорэ шууауж итэу, къышуультилпэу гуцафэ шуушымэ шуусакъ;

— унэ чIэхъагъум дэжь шуумышIэрэ цыф куп зэхэт шуущьуукIэмэ шууадэмьгүшIэу шууаблэкI, шууизакъоу чIэхъа-пIэм шуучIэмхъяжъэу шууниэ бысымхэу чIэсхэм ащишхэм шууяжи, ахэм шууаригъусэу шуучIэхъажь;

— шуумышIэрэ цыфым лифтим шуудимытIысх;

— зыгорэ шууауж къихъагъэу шууегуцафэмэ цыфхэр нахьы-бэу зыдэшьиэхэ чыпIэм (тучан-хэм, ѢшIэгээхэм) шуучIахъ, псынкIэу полицием IофышишIэхэм макъе яжъуагъэу;

— лифтим къыщышутебэ-нахьыхэмэ, псынкIэу диспетче-рым укъызэрэджецт кнопкэм шуутуункI;

ШьушIэн фас:

— ѢшIыгъэу бзэджашIэр къышытебэнагъэмэ, шууп-э-мууцуж (шуузыпэуцужыкIэ бзэджашIэр нахь къэгубжын ыкIи изекIуакIэ ыгъэлъэшын ѢльэкIыщ);

— бзэджашIэм итепльэ дэгъо зэжъуагъаш;

— бзэджашIэр къызэр-шьуштебэнагъэм епхыгъэ къэ-барыр псынкIэу полицием IэкIэжуагъэхъаным фэшI но-мерэ 02-м шуутеу.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр КIАРЭ Фатим.

Мэкъумэш хъызмэтыр

Программэхэм яшшуагъэкэ

Мэкъумэш хъызмэтыр мыльку къэкъуплэу къыхэзыхыгъэу, фермер хъызмэтшаплэ е унэгьо былымэхьо фермэ кызэузыхы зышоигъохэм ащ игъепсын, тоф зышэхэрэм ябизнес зегъэушомбгугъэнэм афэшл грантхэр ятыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ программэр зышылэр 2012-рэ ильэсэм кыщуублагъ. Ащ кыщегъэжъагъэу 2019-у икыгъэм нэсэу пштэмэ, программэм кыдыхэлъытагъэу республикэм ихъызмэтшаплэ 256-мэ грантхэр къаратыгъэх. Ар пстэумки сомэ миллион 593-рэ мэхъу.

Уахтэм зэхъокыныгъэу къыздихыхэрэм ялъитыгъэу, фермерхэм лэпылэгъур нахь кызэклэгъэхъошу афэхууным фытегъэпсыхъягъэх зэхъокыныгъэх ащ фэхъугъэх. Къэралыгъо программэм ильэс заулеклээзэхъэхъош, «Начинающий фермер», «Семейная животноводческая ферма» зыфиохэрэ подпрограммэхэр илэхе хъугъэ. Джаш фэдэу блэклэгъэ 2019-рэ ильэсэм «Агростартап» зыфиорэ подпрограммэр атлуптыгъ. Мыш ишапхъэхэр адрэхэм анахь кызэрыклох. Хэлажъэм зышоигъом унэе е фермерскэ хъызмэтшаплэ илэн ишыклагъэп, ау улъякунхэм ахырыклох, ахьщэр кызынатуулжыкэ, ар езъэжъаплэ яшынышь, мазэм кыклоц ыгъепсын фае. Мы

гъэмкэ, 2012-рэ ильэсэм кыщуублагъэу пштэмэ, районным ифермерэу грант кызэратыгъэр 49-рэ мэхъу. Пстэумки сомэ миллиони 132-рэ къаратыгъэр. Ащ фэдэ лэпылэгъум ишшуагъэкэ районным техникэу илагъэм зэфшъхафэу 40-м ехъу хагъхуагъ, былымышхъэ 200, мэл 500 фэдиз, щагубзыу мин пчагъэ къащэфыгъ.

Мурат кызэриуагъэмкэ, былымхэр къэзыщэфхи фермэ зыгъэпсыхъэхэм къакъирхэмрэ нэмэкти псуулъэу яшыклагъэхэмрэ кэу зышыгъэ ахэтэп, нахыпэклэ щылагъэхэу агынажъыгъагъэхэр зэтырагъяуцожъыгъэх. Программэр зышылэм кыщуублагъэу ащ фэдэу унэгьо фермитү районным щагъэпсыгъ. Ахэр езъэжъэгъякэхэ фермерхэм къэралыгъо лэпылэ-

вотноводческих ферм» зыфиорэ подпрограммэр шхъхафы. Ар былымхъуним зэрэфытегъэпсыхъагъэр ыцэ къегъешынпкъэжы. Мыш шапхъэу кыщидэлтигъэхэр адрэхэм анахь гэцэклэгъуаех, ау ахъщэу къатырэ фэдэ пчагъэкэ нахь. Гуцылэм пае, фермерым зишшомбгуунэу бизнес-планыр зызехигъеуцоклэ, ащ мылькоу щигъэнэфагъэм ипроцент 40-р ежь къыхилхъан фае, 60-р ары грантэу сомэ миллиони 3 нылэп къаратырэр. Ар ыкли нэмэкти ишыклагъэхэр ыгъэцаклэхэу зыпхырыкыкэ, сомэ миллион 30 нахыпэклэ къиратыштыгъ. Джы ар сомэ миллион 35-м нагъэсигъ. Шэуджэн районымкэ мы программэм хэлэжъагъэу, ащ фэдэ лэ-

пэгъту кызэратыгъэр 4 мэхъу. — Мир былымхъун закорары непэ зыфэгъэхыгъэр, ау чыгулэжын им пыльхэм апае лэпылэгъури хагъхыажын фэдэу тагъэгүгъэ, — кытуагъ район администрацием мэкъумэшынкэ иотдел ишацэ. — Ащ фэдэ зэхъокыныгъэ фашымэ мыльэнхъюм фермерхэр пыльхэм лъяшэу къашхъэпэшт. Сыда пломэ непэ чыгулэжъхэм грантэу сомэ миллиони 3 нылэп къаратырэр. Ар мымаклэ фэдэу къыппэхъу, ау уасэу щылэхэр къидэлтигъэхэмэ, бэу кызыз-

Мэкъумэш хъызмэтым хэхъоныгъэхэр программэхэм, проект зэфшъхафхэм къадыхэлъытагъэу сомэ миллион 555-рэ мин 300-рэ Адыгэим имэкъумэш хъызмэт 2020-рэ ильэсэу къихъагъэм къэралыгъо лэпылэгъоу ратынэу агъэнэфагъ. Ащ щыщэу сомэ миллион 471,8-р федэральнэ бюджетым къиххэгъэшт, сомэ миллион 83,5-р республикэм иахъщ.

подпрограммэм кыдыхэлъытагъэу Адыгэим ифермер 15-мэ грантхэр къаратыгъэх. Пстэумки ар сомэ миллион 33-м ехъу.

Фермер хъызмэтшаплэ е унэгьо былымхэр фермэ кызэузыхы зышоигъохэм ащ игъепсын, тоф зышэхэрэм ябизнес зегъэушомбгугъэнэм афэшл грантхэр ятыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэхэгъэ программэр зышылэм кыщуублагъэу анахь чанэу ащ хэлажъэхэрэм ашыщ Шэуджэн районыр. Джирэблагъэ ащ иадминистрации мэкъумэшымкэ иотдел ишацэ Гутэ Мурат тызылоклэм анахьэу ары тызтегуяшыагъэр. Кызэриуагъ

гу ятыгъэним фытегъэпсыхъагъэр ары кызхиубагъэхэр. «Поддержка семейных жи-

2012-рэ ильэсэм кыщуублагъэу пштэмэ, районным ифермерэу грант кызэратыгъэр 49-рэ мэхъу. Пстэумки сомэ миллиони 132-рэ къаратыгъэр. Ащ фэдэ лэпылэгъум ишшуагъэкэ районным техникэу илагъэм зэфшъхафэу 40-м ехъу хагъхуагъ, былымышхъэ 200, мэл 500 фэдиз, щагубзыу мин пчагъэ къащэфыгъ.

римыхыщтыр нафэ. Гуцылэм пае, трактор къэпщэфыщтыр, анахь пыутым сомэ миллионрэ мин 500-м кыщымыкэу ылас. Мы программэм чыгулэжъхэри хэлэжъэнхэ амал ялэу зашыжыкэу, грантхэри нахыбэ хъущтых, яшыклагъэр кызылэклагъэхан алъэкыщт.

Грантхэм яшшуагъэкэ районным имэкъумэш-фермерскэ хъызмэтшаплэхэм былымышхъэ пчагъэу алыгъым хэпшикэу хагъхуагъэр. Ау унагъо унэе хъызмэт зиэхэр, былым зыгъхэр нахь маклэ зэрэхуягъэхэм кыхъэкэу, районыр зэрэштэу пштэмэ, пстэумки былымышхъэу итмын хъыххуагъэу хъурэр шхъни 100 нылэп. Арэу щитми, а пчагъэхэм ашагушуукых, грантхэр мыхъуягъэм ащ фэдиз хэхъоныгъэ зэрэмийэштгэгъэм Гутэ Мурат кийгээтхыагъигъ.

— Тапэклэ джыри былымхэр фермэхэр нахыбэ хунхэм, былымхъуним джыри нахь зиушшомбгууним тыптылыщт, — юуагъ аш. — Ахэм яшшуагъэкэ щэу, лэу районым кыщаугоирэм, щатырэм зэрэххөрөм имызакью, тофшэлэп чыпэхэри нахыбэ мэхъух. Мары программэр зышылэм кыщуублагъэу хъызмэтшаплэ зыгъэпсыхъэхэм е зызыушшомбгугъэхэм чыпли 100 цыфмэ къаратыгъ. Гъэтхэ-гъэмэфэ уахтэу чыгулэжъхэм ялошшэн нахыбэ кызышхъурэм, тофшалэп зиэхэм къахэхь.

Ильэс къэс районым щэу кыщаугоиштымкэ, лэу атыштымкэ АР-м мэкъумэшымкэ и Министерствэ шапхъэ къегъэнафэ. Блэклэгъэ ильэсэм Шэуджэн районым пшъэрэльэу мыльэнхъюм кыфаагъэуцожъэр процента 102 — 104-у ыгъэцэлгээ.

2019-рэ ильэсэм мы районымкэ мэкъумэш-фермерскэ хъызмэтшаплэ 5-мэ ыкли зыунэгьо былымхэр фермэ грантхэр къаратыгъэх. Джыри мыгъэ ащ фэдэ лэпылэгъури фае хъызмэтшаплэ 15-мэ тхыльхэр район администрацием мэкъумэшымкэ иотдел ратыгъэх. Аш ишацэ кызэриуагъэмкэ, ахэм янахыбэр цумпэм, пхъэшхъэ — мышхъэхэм апьльхъ.

Мэкъумэш хъызмэтым хэхъоныгъэхэр егъэшыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ программэхэм, проект зэфшъхафхэм къадыхэлъытагъэу сомэ миллион 555-рэ мин 300-рэ Адыгэим имэкъумэш хъызмэт 2020-рэ ильэсэу къихъагъэм къэралыгъо лэпылэгъоу ратынэу агъэнэфагъ. Ащ щыщэу сомэ миллион 471,8-р федэральнэ бюджетым къиххэгъэшт, сомэ миллион 83,5-р республикэм иахъщ.

ХҮҮТ Нээсэгт.
Сурэтхэр юшынэ Асплан тырихыгъэх.

Искусствэм ицЫифхэр

ГукІЭ къыхихыгъэм фыщыI

Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгэ Республикаэм инароднэ артисткэу Жэнэ Нэфсэт имэфэкI мафэ непэ хегъэунэфыкы.

Адыгэ Республикаэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцIэ зыхырэм иактриса цэрылоу Жэнэ Нэфсэт иофшIэгъухэм, искусствэр зыштогъашIэгъонхэм къауатэхэрэм шуващытэгъегъуазэ.

**ПЭРЭНЫКЬО Чатиб —
Урысыем изаслуженнэ
артист, Адыгэ Республикаэм
инароднэ артист.**

— Жэнэ Нэфсэт къенлонлэн фаер бэ. Ар ордийу, театрэм иартистк. ГИТИС-м щеджээс унагьо ихагъ. Ишхъэгъусэу Айтэчыкъо Мыхамоди, Абреккэ еджэштгэгъэх, артистэу щытыгъ. А. Хъаклаком ипесэу «Сабыйм ихватырым» сишхъэгъусэу Рае, Жэнэ Нэфсэт рольхэр къышашигъягъех. Спектаклэм сэри сыхэлжэйагъ.

Мурэтэ Чэпае «Ным игумэкI» зыфилоу ытхыгъэм роль шхъялэр Нэфсэт къышыгъигъ. Къэгъельэгъонэу «Шъузабэхэм» Жэнэ Нэфсэт зэрэхэлэжагъэр сышигъупшэрэп. Къудажэм шъузабэхэу дэсхэм Хэгъэгу зэошхом ынагу ихыкырэр, иофшIэнэу агъэцаклэрэр актристэм гуки, псэкли къыгъельэгъуагъех.

Ролэу къышырэм ыкупкI лъылэсэн зэрилъэкIэр, сценэм щызекIо зыхыукиэ шъэбагъеу къзыыхигъафэрэр тэ, артистхэм, дгээшIагъоштыгъ. Иоф дэтшIенным тыкIэхъопсыштыгъ. Мэкъэ лэтигъэ дахэклэ ордэдир къызыхидээкI жы къэтымышэу тедэлоу къытыхъуущтыгъ.

**КУКЭНЭ Мурат —
Урысыем, Адыгейим
инароднэ артист.**

— Николай Гоголым ытхыгъэ «Ревизорым» техыгъэ къэгъельэгъоным Хлестаковым ироль къышысшыгъ. Жэнэ Нэфсэт Анна Андреевнам ироль фэгъээгъагъ. Сэнхъатэу къыхсхыгъэм щысэтехыпIэу Нэфсэт щысилагъ. ИгушыIэ зэригъэпсырэр, нэппъэгъукъэ къыуilon ытхыгъирэр, орэд къызэрилэрэр сшIогъашIэгъоныгъэх. Етлани Нэфсэт шуашлаагъэу фэслэгъуущтыгъэр къыгот артистым зытыримыIэтикIэу, ролэу къышырэмкIэ зыльищэнным сидигуи зэрэфхэвазырIагъэр арыгъэ.

Фильмэу «Штугащэр» зытесхым, Жэнэ Нэфсэт роль шхъялэр къышыгъ. Исенхъат зэрэфеджагъэр, ицЫифыгъэ къэгъельэгъоным къышыхэштыгъэх. Фильмэр тетхынным фэшI уахтэу къытатыгъэр мэклагъэ. Пьесэр къызэрэтишыт шыкIэм зыфэдгъэхъазырнэу уахтэе къыхэкIыщтыгъэп. Нэфсэт занкIэу эфирым къихъэзэ, «Штугащэр» тетххэу къыхэкIыгъ. Зигъегусэштгэгъэп, йорэ-шIэрэ зымы къыпигъэкIыщтыгъэп. Исенхъат зэрэфшIыпкъэр, иофшIэн хэшIыкI зэрэфирIэр щылэнгъэм къышытэгъуагъэх. Адыгейим имузыкальнэ искусстве хэхъоныгъэхэр ышынхэмкIэ Жэнэ Нэфсэт шуашлаагъэу илэм джыре нэс икьюу темыгъуагъеу сэлтытэ. Лъэпкъ күлтурэр лъагэу зылэтигъэхэм ар ашыц.

**ЗЫХЬЭ Заурбый —
Урысыем, Къэбэртээ-
Бэлкъярим, Пышээ
язаслуженнэ артист,
Адыгейим инароднэ артист.**

— Адыгейим итеатральнэ искусстве хэхъоныгъэхэр ышынхэм Жэнэ Нэфсэт зэрэхэлэжагъэр зымы хэкIокIэштэп. Щитхуу лыее мыхъюу, зытетым тетэу къэпшэтийрэ сэ къыхэсэхы. Нэфсэт уригъусэу ролыр къэпшыныр хъопсагьоу щытыгъ. Зыфэгъэзэгъэр ролым иобраз гуки эхешиш, залым чIэсхэм уадеягъуагъиэ, уальеягъээсы.

Искусствэр лъагэу ылэтизэ, артистэу къыготыри ашшээрэ лъэгапIэм зэрэнигъэсштэйм пыль. ГушиIэкIэ римыоштыр илокIэ-шыкIэхэмкIэ гурегъяло. Цыф цыхэшIэгъую зэрэштэйм къыпкырыкIэу шхъэнихыгъэу уимурадхэр eolox. Кинир къыбделэты, хъярыр къыбдогоши. ИкIалэхэр дэгъо ыпIуягъэх. Нэфсэт лъытэнгъеу фэтшырэр гушиIэкIэ къитготыкIын тымыльэкIыщтэу къысшэхь.

**ШХЬАПЛЭКЬО Къэсэй —
театровед, Адыгэ Республикаэм
искусствэхэмкIэ
язаслуженнэ юфышIешху.**

— Драматическэ артисткэу, ордэйлоу Жэнэ Нэфсэт щылэнгъэм шуукIэ щашIэ. Лъэпкъ театром къышыгъэхэрэм рольхэм гупшишэхшо уагъешы, иордэмэ уалэты. Аш къызэрэтиуагъэу, иорхэмэр иордхэмэр игушиагъох.

Музыкальнэ-литературнэ къэтынхэу Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгейим» щызэхищштгэгъэхэр титхэкIо цэрылохэм афэгъэхыгъагъэх. «Шъутыгъупшэрэп, шу шутэлэгъу» зыфилорэм лъэпкъ гупшишэу щылэнгъэм иотаклоу тлытэштыгъ.

Тильэпкъ күлтуре лъэгъо

шхъаф къышызыгъэнэгъэ Жэнэ Нэфсэт ишуашлаагъе сэгэгушхо.

**СУЛЕЙМАНОВ Юныс —
Урысыем, Адыгейим
искусствэхэмкIэ
язаслуженнэ ю-
фышIешху.**

— Камэрнэ музыкальнэ театру Ханэхуу Адамэ ыцIэ зыхырэр зызэхэтэшэм, ашэу эпсыIэгъуу къытфэхъуугъэмэ Жэнэ Нэфсэт ахэтэлэйтэ.

ГИТИС-м музыкальнэ комедиенкIэ икъутамэ Жэнэ Нэфсэт къуухыгъ. Сэри аш сышеджээзэ, тикIэлэгъяджэхэм Нэфсэт аулыкIагъ. Профессорэу Михаил Мордвиновым ригъэджахъэхэм Н. Жанэр ашыщиgъ. Сэри Мордвиновым сипэшагъ. Гуфбэнэгъэ зыхэль зэдэгүүшIэгъоу Михаил Мордвиновым Жэнэ Нэфсэтээр зэдэгүүшIагъэр гъашIэм щысшыгъуупшэштэп. Кадрэхэм ягъэхъазырын лъапсэу фашыгъиэ, юлэгээгээсэй.

**БОЛЭКЬО Аслын —
республикэ общественэ
движениеу «Адыгэ Хасэм»
игъэцэкIэко куп хэт.**

— Жэнэ Нэфсэт спектаклэу зыхэлжэхэрэм бэрэ сяпльыгъ, иордхэм сядэгъу. Игүетынгъэрэ исэннаущыгъэрэ иофшIэн лъапсэ фэхъуугъэх. Диским тетхгээ ордхэм сигуапэу непи сядэу, иорд даххэмкIэ сидэгүүшIеу сэлтытэ.

ЕплъыкIэхэр

Жэнэ Нэфсэт «Налмэсым», «Ислъамыем», Нэхэе Тэмэрэ, Быщтэкъо Азэмэт, Нэфышээ Чэримэ, КыкI Софие, Кушъэкъо Симэ, Дэзыбэ Мыхамэт, нэмыкIхэм яконцертхэм, спектаклэхэм ялпIэу тырихылIагъ. Искусствэм ицЫиф шылыкъэ джары зэрэпсэун фаяр. Опсэу, Нэфсэт! Насып ушымыкIэу Тхъэм бэгъашIэ уеш.

ЕМТЫИЛЬ Нурый.

**Зэхээшагъэр
ыкIи къыдэзы-
гъэкIырэр:**

Адыгэ Республикаэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, ИкIыб къэралхэм ашы-псэурэ тильэпкъэгъухэм адярыгъэ зэпхынгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жуугъэм иамалхэмкIэ и Комитет

Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер зыдэ-
шыIэр:**
385000,
къ. Мыекьюапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу щытэп. Мы шахъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэжохых.

E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутийн ИофхэмкIэ, телерадиокэтынхэмкIэ ыкIи зэлты-ИсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпIэ гъэрорышам, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаутийрэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкIи
пчъагъэр
4876**
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 542

Хэутийн узчи-
кIэтхэнэу щыт уахтэр
Сыхытэр
18.00

Зыщаушихъятыгъэхэ-
уахтэр
Сыхытэр
18.00

Редактор
шхъаIэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхъаIэм
игуадзэр
МэцлIэкъо
С. А.

ПшъэдэкIыж
зыхырэр секретарыр
Хурмэ
Х. Х.

